

دانشکده کشاورزی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته ترویج و آموزش کشاورزی

تحلیل نظام بکارگیری یادگیری در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های

تحقیقاتی استان فارس

توسط

پوریا عطائی

استاد راهنما

دکتر ناصر زمانی میاندشتی

بهمن ۱۳۹۰

به نام خدا

اظہارنامہ

اینجانب پوریا عطائی (۸۸۱۱۳۷) دانشجوی رشته مهندسی کشاورزی گرایش ترویج و آموزش کشاورزی دانشکده کشاورزی اظہار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین، اظہار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

به نام خدا

تحلیل نظام بکارگیری یادگیری در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی استان

فارس

به کوشش

پوریا عطائی

پایان‌نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ

درجه کارشناسی ارشد

در رشته:

ترویج و آموزش کشاورزی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان‌نامه با درجه:

دکتر ناصر زمانی میاندشتی، استادیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی (استاد راهنما)

دکتر غلامحسین زمانی، استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی (استاد مشاور)

دکتر عزت اله کرمی، استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی (استاد مشاور)

بهمن ماه ۱۳۹۰

تقدیم بہ

بدر و ماہر عزیز

و

ہمسر مہربانم

سپاسگزاری

سپاس خدای را که به من فرصت تحصیل و کسب علم عنایت کرد و به من کمک نمود تا به این مرحله از زندگی دست پیدا کنم.

ابتدا لازم است تشکر و قدردانی داشته باشم از زحمات پدر و مادر عزیزم که در تمام مراحل زندگی و تحصیل مرا یاری نمودند و همچنین، همسرم که در انجام این پایان نامه مرا همراهی نمود. سپس، از کمک های ارزنده استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر زمانی میاندشتی تشکر می کنم که در طول تحصیل و انجام این پژوهش مرا راهنمایی نمودند و همچنین، تشکر ویژه از اساتید محترم مشاور جناب آقای دکتر زمانی و جناب آقای دکتر کرمی دارم که بدون مشورت های ایشان انجام این پژوهش ممکن نبود. همچنین، از سایر اساتید بخش ترویج و آموزش کشاورزی، جناب آقای دکتر رضایی مقدم، دکتر حیاتی، دکتر شاه ولی و جناب مهندس لاری نیز تشکر می کنم که در طول تحصیل در محضر این عزیزان به کسب علم پرداختم.

در نهایت، تشکر ویژه دارم از دوست عزیزم جناب آقای مهندس اشکان خطیر که همواره به من در انجام این پایان نامه کمک کردند.

چکیده

تحلیل نظام بکارگیری یادگیری در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی استان فارس

به کوشش

پوریا عطائی

تغییرات سریع در دانش و اطلاعات کشاورزی، کشاورزان را ملزم می‌سازد تا برای نقش‌آفرینی بهتر در توسعه کشاورزی، به طور مستمر مشغول یادگیری و بکارگیری یادگیری باشند. وقتی در مورد بکارگیری یادگیری صحبت می‌شود، منظور عمومیت دادن و بکارگیری دانش، نگرش و مهارت‌های جدید فرا گرفته شده طی آموزش، در شغل است. نظام بکارگیری یادگیری از چهار دسته عوامل شامل: ویژگی‌های فراگیر، عوامل انگیزشی، محیطی و توانایی، تشکیل شده است. هدف این پژوهش، تحلیل نظام بکارگیری یادگیری در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی استان فارس می‌باشد. در اجرای این پژوهش از فن پیمایش و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه مورد بررسی در این پیمایش، کلیه بهره‌بردارانی بودند (۱۴۳ نفر) که حداقل در یکی از طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های استان فارس، شرکت نموده‌اند. تعداد ۱۲۰ نفر از بهره‌برداران با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین، به منظور بررسی دیدگاه‌های دست‌اندرکاران طرح‌ها درباره عوامل مؤثر بر بکارگیری یادگیری، تعداد ۱۲ نفر از کارشناسان و محققان دست‌اندرکار طرح‌ها به صورت هدفمند انتخاب شدند و از ایشان مصاحبه گردید. نتایج نشان داد که سه متغیر آمادگی فراگیر، خودکارآمدی عملکرد و سن بیش‌ترین تأثیر را بر بکارگیری یادگیری داشته است. همچنین، هشت عامل از این نظام در بخش کشاورزی ایران مورد تأیید قرار گرفت. در پایان پیشنهاد می‌شود قبل از اجرای طرح به انتخاب مناسب بهره‌برداران جهت مشارکت اقدام شود و نظام مورد نظر در این بخش توسعه یابد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول	
۲	۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۶	۳-۱- اهمیت موضوع
۷	۴-۱- اهمیت تحقیق
۹	۵-۱- اهداف تحقیق
۹	۶-۱- محدوده‌های تحقیق
۱۰	۷-۱- محدودیت‌های تحقیق
فصل دوم	
۱۲	۲- مرور پیشینه نگاشته‌ها
۱۲	۱-۲- یادگیری
۱۵	۲-۲- مفهوم آموزش
۱۸	۳-۲- یادگیری بزرگسالان
۲۱	۴-۲- سطوح انگیزشی افراد
۲۴	۵-۲- دیدگاه‌های نظری یادگیری بزرگسالان
۲۴	۱-۵-۲- پائولو فرر
۲۶	۲-۵-۲- مالکوم نولز
۲۷	۳-۵-۲- روبرت ام. گانیه

۲۸.....	۲-۵-۴- جک مزپرو.....
۲۹.....	۲-۵-۵- کارل راجرز.....
۳۰.....	۲-۶- مفهوم بکارگیری یادگیری.....
۳۴.....	۲-۷- انواع بکارگیری یادگیری.....
۳۶.....	۲-۸- بکارگیری یادگیری در فرهنگ ایران و اسلام.....
۴۴.....	۲-۹- نظام بکارگیری یادگیری.....
۴۶.....	۲-۱۰- عناصر نظام بکارگیری یادگیری.....
۴۹.....	۲-۱۰-۱- ویژگی‌های فراگیر (اثرات ثانویه).....
۴۹.....	۲-۱۰-۱-۱- آمادگی فراگیر.....
۵۱.....	۲-۱۰-۱-۲- خودکارآمدی عملکرد.....
۵۳.....	۲-۱۰-۲- عوامل انگیزشی.....
۵۴.....	۲-۱۰-۲-۱- انگیزه برای بکارگیری.....
۵۶.....	۲-۱۰-۲-۲- انتظارات از نتایج بکارگیری.....
۵۶.....	۲-۱۰-۲-۳- انتظارات از نتایج عملکرد.....
۵۷.....	۲-۱۰-۳- عوامل محیطی.....
۵۸.....	۲-۱۰-۳-۱- حمایت ناظر.....
۶۰.....	۲-۱۰-۳-۲- مخالفت ناظر.....
۶۱.....	۲-۱۰-۳-۳- حمایت همکاران.....
۶۲.....	۲-۱۰-۳-۴- هدایت بازخورد و عملکرد.....
۶۲.....	۲-۱۰-۳-۵- مقاومت در برابر تغییر.....
۶۳.....	۲-۱۰-۳-۶- نتایج فردی مثبت.....
۶۴.....	۲-۱۰-۳-۷- نتایج فردی منفی.....
۶۴.....	۲-۱۰-۴- توانایی.....

۶۵.....	۲-۱۰-۴-۱- فرصت استفاده.....
۶۶.....	۲-۱۰-۴-۲- طرح بکارگیری.....
۶۷.....	۲-۱۰-۴-۳- درک محتوای آموزشی.....
۶۸.....	۲-۱۰-۴-۴- ظرفیت فردی برای بکارگیری.....
۶۹.....	۲-۱۱- مشکلات و مسائل در بکارگیری یادگیری.....
۷۰.....	۲-۱۲- مطالعات انجام شده درباره نظام بکارگیری یادگیری.....
۸۱.....	۲-۱۳- نتیجه‌گیری.....

فصل سوم

۸۴.....	۳- روش پژوهش.....
۸۴.....	۳-۱- نوع پژوهش.....
۸۵.....	۳-۲- جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و نمونه تحقیق.....
۸۶.....	۳-۳- معرفی طرح تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی.....
۸۹.....	۳-۴- روش‌ها و ابزار جمع‌آوری داده‌ها.....
۹۲.....	۳-۵- تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۹۴.....	۳-۶- متغیرهای تحقیق.....
۹۵.....	۳-۶-۱- متغیرهای نظام بکارگیری یادگیری.....
۹۵.....	۳-۶-۱-۱- عوامل انگیزشی.....
۹۵.....	۳-۶-۱-۲- ویژگی‌های ذهنی فراگیران (کشاورزان).....
۹۶.....	۳-۶-۱-۳- عوامل محیطی.....
۹۷.....	۳-۶-۱-۴- عناصر توانایی.....
۹۷.....	۳-۶-۲- متغیرهای فردی و اقتصادی بهره‌برداران.....

فصل چهارم

۱۰۰.....	۴- یافته‌ها و بحث.....
----------	------------------------

۱-۴-۱- یافته‌های توصیفی	۱۰۰
۱-۴-۱-۱- سازه‌های فردی	۱۰۰
۱-۴-۱-۱-۱- جنسیت	۱۰۰
۱-۴-۱-۱-۲- سن	۱۰۰
۱-۴-۱-۱-۳- وضعیت تأهل	۱۰۱
۱-۴-۱-۱-۴- سن و سابقه فعالیت کشاورزی	۱۰۲
۱-۴-۱-۱-۵- سطح تحصیلات	۱۰۲
۱-۴-۱-۱-۶- میزان بکارگیری یادگیری	۱۰۳
۱-۴-۱-۲- سازه‌های اقتصادی - زراعی	۱۰۴
۱-۴-۱-۲-۱- میزان درآمد سالیانه	۱۰۴
۱-۴-۱-۲-۲- منبع اصلی درآمد	۱۰۵
۱-۴-۱-۲-۳- نوع مالکیت زمین کشاورزی	۱۰۶
۱-۴-۱-۲-۴- سطح زیر کشت محصول اصلی و تعداد دام	۱۰۶
۱-۴-۱-۳- سازه‌های اجتماعی	۱۰۷
۱-۴-۱-۳-۱- تمایل پاسخگویان جهت مشارکت در طرح‌های آتی	۱۰۷
۱-۴-۱-۴- سازه‌های انگیزشی	۱۰۸
۱-۴-۱-۴-۱- سطوح انگیزشی پاسخگویان جهت مشارکت در طرح‌ها	۱۰۸
۱-۴-۲- یافته‌های استنباطی	۱۰۹
۱-۴-۲-۱- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در پاسخگویان مختلف	۱۰۹
۱-۴-۲-۱-۱- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در میان سطوح مختلف تحصیلی	۱۰۹
۱-۴-۲-۲- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در بین سطوح درآمد بهره‌برداران	۱۱۰

- ۳-۱-۲-۴- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در بین سطوح سنی مختلف ۱۱۱
- ۴-۱-۲-۴- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در بین تمایلات مختلف پاسخگویان جهت مشارکت در سایر طرح ۱۱۲
- ۲-۲-۴- بررسی همبستگی بین برخی ویژگی‌های فردی، زراعی و سطوح انگیزشی پاسخگویان و میزان بکارگیری یادگیری ۱۱۳
- ۱-۲-۲-۴- همبستگی بین ویژگی‌های فردی پاسخگویان و میزان بکارگیری یادگیری ۱۱۳
- ۲-۲-۲-۴- همبستگی بین سطح زیر کشت محصول اصلی، تعداد دام و میزان بکارگیری یادگیری ۱۱۴
- ۳-۲-۲-۴- همبستگی بین سطوح انگیزشی پاسخگویان و میزان بکارگیری یادگیری ۱۱۴
- ۳-۲-۴- واکاوی مدل علی سازه‌های مؤثر بر بکارگیری یادگیری ۱۱۵
- ۱-۳-۲-۴- تفکیک اثرات علی متغیرها بر انگیزه بکارگیری ۱۱۷
- ۲-۳-۲-۴- تفکیک اثرات علی متغیرها بر انتظارات از نتایج بکارگیری ۱۱۸
- ۳-۳-۲-۴- تفکیک اثرات علی متغیرها بر انتظارات از نتایج عملکرد ۱۱۸
- ۴-۳-۲-۴- تفکیک اثرات علی متغیرها بر بکارگیری یادگیری ۱۱۹
- ۴-۲-۴- بررسی دیدگاه‌های دست‌اندرکاران طرح‌ها درباره عوامل مؤثر بر بکارگیری یادگیری ۱۲۵
- ۵-۲-۴- تحلیل عاملی عناصر نظام بکارگیری یادگیری ۱۳۰
- ۶-۲-۴- تفکیک کشاورزان و دامداران همکار در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی بر اساس ویژگی‌های آنها ۱۴۱

فصل پنجم

- ۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها ۱۴۹

۱-۵- نتیجه گیری	۱۴۹
۲-۵- پیشنهادها	۱۵۵
منابع	۱۶۰

فهرست جداول

عنوان و شماره	صفحه
جدول ۱-۲- تحقیقات مختلف در زمینه بکارگیری یادگیری.....	۷۴
جدول ۱-۳- طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی استان فارس.....	۸۸
جدول ۲-۳- مقادیر آلفا کرونباخ متغیرهای تحقیق.....	۹۱
جدول ۱-۴- توزیع فراوانی سن پاسخگویان.....	۱۰۱
جدول ۲-۴- توصیف سن و سابقه فعالیت کشاورزی پاسخگویان.....	۱۰۲
جدول ۳-۴- توصیف میزان بکارگیری یادگیری در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی.....	۱۰۴
جدول ۴-۴- توزیع فراوانی افراد بر اساس میزان درآمد سالیانه.....	۱۰۵
جدول ۵-۴- توصیف سطح زیر کشت محصول اصلی و تعداد دام.....	۱۰۷
جدول ۶-۴- تمایل مشارکت پاسخگویان در سایر طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی.....	۱۰۸
جدول ۷-۴- توصیف سطوح انگیزشی پاسخگویان.....	۱۰۸
جدول ۸-۴- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در بین سطوح تحصیلی....	۱۱۰
جدول ۹-۴- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در بین گروه‌های مختلف درآمد....	۱۱۱
جدول ۱۰-۴- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در بین چهار سطح سنی پاسخگویان.....	۱۱۲

- جدول ۴-۱۱- مقایسه میانگین میزان بکارگیری یادگیری در میان سطوح تمایلی پاسخگویان
برای مشارکت در سایر طرح‌ها..... ۱۱۲
- جدول ۴-۱۲- همبستگی بین ویژگی‌های فردی پاسخگویان و میزان بکارگیری یادگیری.... ۱۱۴
- جدول ۴-۱۳- همبستگی بین سطح زیر کشت محصول اصلی و تعداد دام و میزان بکارگیری
یادگیری..... ۱۱۴
- جدول ۴-۱۴- همبستگی بین سطوح انگیزشی و میزان بکارگیری یادگیری..... ۱۱۵
- جدول ۴-۱۵- تجزیه اثرات متغیرهای پژوهش بر انگیزه بکارگیری..... ۱۱۷
- جدول ۴-۱۶- تجزیه اثرات متغیرهای پژوهش بر انتظارات از نتایج بکارگیری..... ۱۱۸
- جدول ۴-۱۷- تجزیه اثرات متغیرهای پژوهش بر انتظارات از نتایج عملکرد..... ۱۱۹
- جدول ۴-۱۸- تجزیه اثرات متغیرهای پژوهش بر بکارگیری یادگیری..... ۱۲۴
- جدول ۴-۱۹- طبقات، مفاهیم و پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان..... ۱۲۷
- جدول ۴-۲۰- درصد واریانس و مقادیر ویژه عامل‌های مختلف..... ۱۳۷
- جدول ۴-۲۱- نتایج حاصل از چرخش عامل‌ها به روش واریماکس..... ۱۳۹
- جدول ۴-۲۲- مقدار ویژه و ضریب همبستگی کانونی توابع..... ۱۴۳
- جدول ۴-۲۳- همبستگی و تفاوت میانگین گروه‌های مورد مقایسه متغیرهای وارد شده در
تجزیه و تحلیل..... ۱۴۴
- جدول ۴-۲۴- ماتریکس همبستگی متغیرهای وارد شده در تجزیه و تحلیل..... ۱۴۶
- جدول ۴-۲۵- نتایج گروه‌بندی حاصل از مدل تحلیل ممیزی..... ۱۴۷

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۰۱	نمودار ۱-۴- وضعیت تأهل پاسخگویان.....
۱۰۳	نمودار ۲-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلات.....
۱۰۵	نمودار ۳-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس منبع اصلی درآمد.....
۱۰۶	نمودار ۴-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس نوع مالکیت زمین کشاورزی.....

فهرست نگاره‌ها

صفحه	عنوان
۸۲	نگاره ۱-۲- چارچوب تحقیق.....
۱۱۶	نگاره ۱-۴- مدل بکارگیری یادگیری.....

فصل اول

۱- مقدمه

در عصری زندگی می‌کنیم که هر لحظه پدیده جدیدی در زمینه‌های مختلف وارد عرصه زندگی می‌شود. در چنین وضعیتی نیاز روز افزون انسان به شیوه‌ها، روش‌ها و محتوای جدید آموزشی کاملاً مشهود است و باید به دانش لازم برای برخورد با این تحولات مجهز شد. در شرایطی که شاخه‌های تخصصی علوم مختلف به طور روز افزونی رو به افزایش است، فرآیند یادگیری نقش عمده‌ای در آموزش و در تعلیم مهارت‌های مختلف ایفا می‌کند. اگرچه استعداد افراد و هوش و خلاقیت آنها در این فرآیند دخالت زیادی دارد، ولی نمی‌توان منکر عواملی نظیر فضا، مکان، زمان، نحوه آموزش، امکانات و تجهیزات و ایجاد انگیزه در یادگیرنده و به طور کلی روش‌هایی در امر آموزش شد که به مهارت مربوط می‌شود. همچنان که تکنولوژی پیشرفت می‌کند، سبک‌های یادگیری مردم نیز تغییر می‌کند و آنها از روش‌های جدید و مختلفی جهت یادگیری استفاده می‌کنند (Lee and Tsai, 2004). یادگیری نه تنها در آموختن مطالب، بلکه در فعالیت‌های عملی و کاربردی، رشد هیجانی، تعامل اجتماعی و حتی رشد شخصیت نیز دخالت دارد. یادگیری اساس رفتار آدمی است. یادگیری فرآیندی است که بر اساس تجربه به وجود می‌آید و تغییراتی نسبتاً دائمی در احساس، تفکر و رفتار فرد ایجاد می‌کند (شعبانی، ۱۳۸۱). بیش‌تر رفتارهای مردم، حاصل آن چیزی است که فرا گرفته‌اند. به طور کلی انسان با پدیده یادگیری می‌تواند رفتار اجتماعی، عاطفی، روانی، عقلانی و تا حدودی جسمانی خود را بهبود بخشد. چون وضع افراد از لحاظ خصوصیتی که ذکر شد با هم متفاوت است، به همین جهت جریان یادگیری نیز در افراد مختلف می‌باشد. علاوه بر این، موقعیت یادگیری نیز در جریان یادگیری موثر است.

اما مسئله مهمی که در اینجا مطرح می‌شود، موضوع بکارگیری یادگیری^۱ است. بکارگیری یادگیری عبارت است از: میزان بکارگیری دانش، مهارت و نگرش کسب شده طی آموزش‌های حرفه‌ای، توسط فرد (Baharim and Van Gramberg, 2005). همچنین بکارگیری یادگیری به عنوان پایداری این دانش، مهارت‌ها و نگرش‌ها در یک دوره زمانی معین تعریف شده است. ما می‌توانیم بکارگیری یادگیری را به عنوان کارآمدی و تداوم کاربرد دانش و مهارت و نگرش‌های به دست آمده از آموزش به وسیله کارآموزان یا فراگیران تعریف کنیم (جعفرزاده، ۱۳۸۶). فورد و بالدوین (Ford and Baldwin, 1988)، بیان کردند که برای فهم اینکه آیا آموزش رخ داده یا رفتار یادگرفته شده است، آموزش باید به زمینه کار عمومیت یابد و در یک دوره زمانی به کار رود. همچنین الاستروم (Ellstrom, 2001)، تأکید نمود که در محیط کار چگونگی ادغام یادگیری با وظایف کاری یک موضوع کلیدی است.

در این پژوهش از نظام بکارگیری یادگیری هالتون^۲ جهت بررسی عوامل مؤثر بر بکارگیری یادگیری در طرح‌های تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی استان فارس استفاده شده است. مجموعه عوامل نظام بکارگیری یادگیری که به نظام بکارگیری یادگیری معروف است و به اختصار LTSI^۳ نامیده می‌شود، یک پایه نظری برای تحلیل بکارگیری یادگیری فراهم می‌آورد. این الگو به بررسی عوامل مؤثر بر بکارگیری یادگیری می‌پردازد و متغیرهایی را که بر روی فرایند ارزشیابی بسیار موثرند و روابط میان عوامل مؤثر را تشریح می‌کند (Chen, 2003).

۱-۲- بیان مسئله

جوامعی که دستخوش تغییر و دگرگونی شدید و ناگهانی می‌شوند نیاز به نیروی انسانی قابل ملاحظه‌ای دارند تا برنامه‌ها و اهداف جدید جامعه را فوراً به مرحله اجرا درآورند (صبغیان،

^۱ . Transfer of Learning

^۲ . Holton

^۳ . Learning Transfer System Inventory